

Svensk suveränitet i utsatt läge

11 februari, 2024

Utgivarna

Under flera decennier har det militärpolitiska etablissemanget här i landet genom en rad av taktiska och strategiska grepp verkat för en ny försvars- och säkerhetspolitisk linje. I denna omorientering ingår att ansluta oss nära till USA:s politik och infoga oss i institutioner som USA dominerar (Nato). Denna politik innebär att försvars- och säkerhetspolitiken avlägsnas från sin nationella kärna och att suveräniteten riskerar att urlakas.

Gemensamt för detta inflytelserika etablissemang är att det inte verkar ha någon tilltro till att det går att bygga en egen defensiv militär styrka värd namnet. Den aktningvärda försvarskraft som vi hade för ett antal decennier sedan har de steg för steg låtit underminera.

I dagsläget har vi knappt två brigader att sätta in till vårt försvar. Ett folkförsvar, baserat på allmän värnplikt, är främmande för detta militärpolitiska skikt. Dessa kretsar torgför uppfattningen att vi ska bygga vårt försvar på att andra stater kommer till vår hjälp.

I raden av steg i denna långtgående nyorientering ingår som särskilt riktningsgivande samförståndsavtalet om värdlandsstöd, lagen om operativt militärt stöd, medlemskapet i Nato och det nu aktuella DCA-avtalet om försvarssamarbete med USA.

Dessa fyra steg har sedan omgetts och understötts av en mängd andra åtgärder som verkat i samma riktning och skapat tillvänjning (övningsverksamheten där den internationella inriktningen vidgats för att sända signaler om lojalitet och internationell operabilitet; flottbesök av enorma amerikanska marina fartyg för att befästa ytliga partnerskap; överflygningar med amerikanska B52 bombplan och annat militärt flyg för att visa på avskräckning och var vi hör hemma; och en mängd andra åtgärder).

Men avtalet med USA står i en klass för sig. Det innebär något i grunden nytt. Medan de tre först nämnda stegen alltjämt bygger på bevarad svensk suveränitet, så öppnar avtalet med USA för något annat genom sin oklarhet, sina motsägelser och sina öppningar för att en främmande stat, USA, ska få tillgång till och kunna disponera Sveriges territorium.

Uppgiften nu är att pressa regeringen och riksdagspartierna på besked om vad de för svenskt självbestämmande mest kritiska bestämmelserna i DCA-avtalet innebär:

- Vilken är innebörden när det i artikel 1 anges att all verksamhet som omfattas av avtalet ska bedrivas med full respekt för Sveriges suveränitet, lagstiftning och internationella rättsliga förpliktelser?

- Försvars- och utrikesministern har i en artikel i *Göteborgs-Posten* förklarat att avtalet bygger på "nationellt samtycke". Men detta eller motsvarande uttryck förekommer inte i avtalet. Varför framgår det inte att avtalet bygger på "nationellt samtycke"? Och för beslut i vilka frågor krävs sådant samtycke?
- För vilka ändamål får USA använda de 17 baser som USA enligt artikel 3 ges obehindrad rätt att utnyttja?
- För vilka ändamål får USA använda de utbyggnader av baserna som enligt artikel 3 kan komma till stånd på USA:s begäran och efter Sverige medgivande och som får användas obehindrat och exklusivt av USA?
- När och under vilka förutsättningar får svensk stridsledning överlåtas till USA och för vilka ändamål och vilka slags militära operationer får USA rätt att utnyttja sådan stridsledning?
- Beslutsfattandet inom Nato är baserat på konsensus. Det innebär att varje medlemsstat har möjlighet att förhindra ett beslut genom att säga nej. I avtalet med USA (artikel 29) sägs det bara att parterna vid behov ska "samråda"? Varför gäller inte konsensus även här?
- Enligt artikel 11 har amerikanska militära luftfartyg, fordon och marina fartyg rätt att röra sig fritt in i, över och ut från svenskt territorium. För vilka ändamål och operationer får USA utnyttja denna frihet?
- Artikel 4 ger USA rätt att transportera, förhandslagra och förvara utrustning på de överenskomna anläggningarna och områdena eller på andra platser parterna enas om. Försvarsmakten ska informeras om vilken utrustning och vilka mängder det rör sig om och när leverans ska ske. Varför har Sverige inte krävt att få rätt till information om för vilka ändamål materiel och utrustning som lagras ska och får användas?
- Varför tillåter avtalet att utlämning från Sverige av medlem av de amerikanska styrkorna kan ske till USA även då dödsstraff är aktuellt?
- DCA-avtalet tar inte närmare upp frågan om kärnvapen på svenskt territorium. Regeringen kommenterar bara att det inte finns skäl att ha kärnvapen på svenskt territorium i fredstid. Något förbud mot kärnvapen på svenskt territorium, i likhet med vad Finland har, eller en skarp politisk förklaring, i likhet med Norges att inte tillåta kärnvapen på det egna territoriet, har regeringen inte föreslagit. Varför denna ovilja att tala klartext om risken att USA kan föra in kärnvapen på svensk mark?

Med ett DCA-avtal skulle Sverige röra sig i en osäker, riskfylld och svårbemästrad riktning. Vi skulle långsiktigt länka vår framtida politik till en verklig stormakts från tid till annan skiftande strategiska överväganden och maktkonstellationer. Vi skulle ständigt utsättas för de motsättningar som är inbyggda i stormaktens politiska manövrerande och tenderar att spilla över på andra stater. Att ge sig in i detta utan att ha styrsel på den egna övergripande säkerhetspolitiska strategin och utan att ha ett eget försvar värt namnet riskerar att bli hämmande, snärjande och utlämnande. Det blir alltför lätt en politik för underordning: Ska svensk militär styrka användas för försvar av landet eller sättas in där USA och Nato anser lämpligt? Ska Sverige bli ett uppmarschområde för insatser i och mot andra länder? Vilka insatser blir vi tvungna att ställa upp på för att tjäna in lojalitet och få en klapp på axeln? Vi kan redan nu när det gäller en svensk insats i Röda Havet se hur regeringen vrider och vänder sig för att vara till lags.

Vi rekapitulerar nedan kortfattat de fyra särskilt riktgivande stegen som präglar nyorienteringen.

Medlemskapet i Nato

Sverige har ansökt om medlemskap i Nato. Riksdagen har godkänt ansökan och de ändringar av lagstiftningen som ansetts påkallade med anledning av ett medlemskap. Enligt Natos stadga antas nya medlemmar bara om samtliga medlemsstater godkänner det. Ungern har ännu inte lämnat sitt medgivande.

Ett medlemskap i Nato kommer att snärja vårt självbestämmande. Om det råder det knappast något tvivel. Men Nato bygger tack och lov på konsensus. Det innebär att det inom den ramen trots allt är möjligt att driva en egen linje. Det går att säga nej, helt eller partiellt. Svensk suveränitet är formellt sett bevarad.

[Sveriges medlemskap i Nato, prop. 2022/23:74 \(regeringen.se\)](#)

[Ds 2022:24 Sveriges medlemskap i Nato \(regeringen.se\)](#)

Avtal om försvarssamarbete med USA

Regeringen har undertecknat ett avtal om försvarssamarbete med USA. Regeringen har tagit fram en promemoria om avtalet med förslag att riksdagen ska godkänna det och godkänna ett antal lagändringar som anses nödvändiga. Promemorian har av regeringen skickats på remiss till olika myndigheter. Remisstiden löper ut den 25 mars 2024. Efter avslutad remissomgång kommer regeringen att sammanställa en proposition för lagrådsremiss till Lagrådet. Därefter överlämnar regeringen en proposition till riksdagen för behandling.

Huruvida svenskt självbestämmande är bevarad i det avtalet är i bästa fall en öppen fråga.

[Avtal om försvarssamarbete mellan Konungariket Sveriges regering och Amerikas förenta staters regering \(regeringen.se\)](#)

[DCA samlad 240118 \(regeringen.se\)](#)

Lag om operativt militärt stöd

Lagen om operativt militärt stöd var ursprungligen begränsad till Sverige och Finland. Den trädde i kraft 2020. Genom den tog de två länderna ett stort steg mot ett långgående militärt samarbete. Den svenska lagen innebär att regeringen i vissa kritiska

lagen kan lämna militärt stöd till Finland och begära sådant stöd från Finland. Lagen omfattar gemensamt agerande för att hindra territoriella kränkningar och möta väpnat angrepp mot ettdera landet. Den militära insatsen kan vara begränsad till stöd där ett militärt flygplan eller örlogsfartyg från det ena landet bistår det andra landet med anledning av en misstänkt eller konstaterad kränkning. Den kan också röra sig om ett mer omfattande stöd med stora mängder stridskrafter i syfte att möta ett väpnat angrepp mot ett av länderna. I regeringens befogenhet att begära operativt stöd från Finland ingår att ange vilket slags stöd som det rör sig om.

Lagen har sedan 2020 ändrats på så sätt att regeringen även får begära militärt stöd av en stat som är medlem i Europeiska unionen eller av en stat som är medlem i Nato, till exempel USA. Detta motsvaras inte av en rätt för regeringen att enligt lagen (såsom när det gäller Finland) lämna militärt stöd till dessa stater.

Varken Sverige eller Finland har någon skyldighet att lämna militärt stöd. Det är en fråga som avgörs nationellt i respektive land. Svensk suveränitet är bevarad.

[Förbättrade rättsliga förutsättningar för att kunna ta emot militärt stöd från andra stater \(regeringen.se\)](#)

Samförståndsavtal om värdlandsstöd

Ett samförståndsavtal om värdlandsstöd träffades 2014 med Nato och godkändes sedan av riksdagen. Syftet med avtalet var bland annat att fastställa principer för upprättande av baseringsområden och tillhandahållande av värdlandsstöd till Natos styrkor i, eller med stöd från, värdlandet (Sverige) under militär verksamhet ledd av Nato. Det skulle tjäna som grund för planeringen inför överenskommelser om värdlandsstöd för olika typer av militär verksamhet under Natos ledning.

Om det tillägg till avtalet som gjordes 2022 har vi ingen annan information än den som framgår av pressmeddelandet nedan.

[Nytt avtal med Nato – Försvarsmakten \(forsvarsmakten.se\)](#)
[prop-1516_152_samforstandsavtal-om-varldlandsstod.pdf \(regeringen.se\)](#)